

PROF. DR. İSKENDER ÖKSÜZ İLE VEFATININ İKİNCİ YIL DÖNÜMÜNDE EMİNE İŞINSU ÜZERİNE

Tayfun Haykır

- *Sayın Öksüz, öncelikle söyleşi davetimizi kabul ettiğiniz için teşekkür ederim. Muhterem eşiniz Emine İşinsu Hanımefendi, Türk kültür ve edebiyat hayatının önemli şahsiyetlerinden, kalem sahiplerinden biriydi. Vefatının ikinci yılında kendisini rahmetle andığımızı belirterek söze başlamak isterim. Efendim, yarım asırlık evlilik yaşantınızdan hareketle merhum İşinsu Hanım bir insan ve hayat arkadaşı olarak sizin için ne ifade etmektedir?*

Cevabı sorunuzun içinde: Hayat arkadaşı... Yarım asır birbirimize dost, destek ve eş olduk. O derece ki, o bana eşlik etmeyince televizyon dahi seyredemediğimi fark ettim. “Eşinizle birlikte” denmeyen davetlere gitmezdik. Aramızda önce sevgiye, onun hemen ardından da saygıya dayanan güzel bir uyum vardı. Birbirimizin aynı değildik, bir bütünün tamamlayıcı parçalarıydık, hani “mütemmim cüz” denir. Birlikteliğimizin dışında bir “erkeklerin dünyası” veya “kadınların dünyası” yoktu. Sadece bizim dünyamız vardı...

Sayın hocam, Emine İşinsu general bir babanın ve son derece milliyetperver, sanatçı bir annenin evladı olarak dünyaya geliyor. Ailesinden özümsediği millî ve manevi değerler onun fikrî ve edebî kanaatlerinin tabiri caizse çekirdeğini oluşturuyor. Onun bu yönünü yani bir aydın olarak Emine İşinsu'yu eşi olmanızın yanında bir başka Türk aydını olarak siz nasıl değerlendirirsiniz?

İngiliz işgaline başkaldıran “Git Bahar”ın şairi anneye, göğsünde istiklal madalyası taşıyan babanın kızı olarak dünyaya gelmek muhakkak bir ayrıcalıktır. Kitaplarla dolu bir evde, günlük işlerini yaparken ezberinden Fuzûlî ve Yahya Kemal'den şiirler mırıldanan bir anneye büyümek de... Ancak İşinsu'nun Türkçülüğünde de, eserlerinde de başka Türk aydınlarından, bu arada benden -ben de Türk aydını isem- farkı duygu derinliği ve duyguları âdeta gözle görebilmesi, elle

tutabilmesidir. Aynı mekânda bulunduğu insanları ilk andan itibaren incelemeye başladığı. Ruhların derinliklerine nüfuzda olağanüstü bir yeteneği vardı. Beni anlamasında da.

İskender hocam, özellikle romancı yönüyle tanınan rahmetli Emine Işınsu'nun edebiyatla, matbuat dünyasıyla ilişkisi henüz lise yıllarındayken başlıyor, Eğitim Dergisi'nde eserleri yayımlanıyor, bu derginin editörlüğünü yapıyor hatta o yıllarda İki Nokta adlı ilk eseri olan şiir kitabını okurla buluşturuyor. Sonrasında Yeni İstanbul, Sabah, Devlet, Diyanet Gazetesi, Hisar, Türk Edebiyatı

gibi daha birçok süreli yayının yazar kadrosunda yer alıyor; Mehlika Arda, Zeynep Tan, Nur İleri, Işık, Mehlika, Emine Abla, Mehlika Erdem, Gönül Erdem gibi müstearlarla deneme, fıkra, makale, hikâye, tiyatro türlerinde çok farklı içerikte kalem faaliyetlerini okurla buluşturuyor. Sonrasında da matbuat, edebiyat ve kültür hayatımız açısından bakıldığında bir mektep olarak nitelenmesi mümkün olan Töre'yi beraber çıkarıyorsunuz. Bütün bunlar göz önüne alındığında Emine Işınsu'nun süreli yayın faaliyetlerini bize anlatır mısınız? Özellikle külliyyatının eksiklik arz etmemesi için süreli yayınlarda kalan, kitaplarına girmeyen yazıları, şiirleri var mıdır?

Tabii fıkralar var, şimdi köşe yazısı deniyor. Hemen her dönemde bir yerlerde fıkralar, denemeler, hikâyeler yazılıyor. *Hisar*'ın ve *Türk Edebiyatı*'nın yeri biraz yukarıda. *Hisar*, bir süreli yayın kadar bir sanat topluluğuydu. Birinci sınıf şairler orada yazdı. *Türk Edebiyatı* bir bakıma "bizim" dergimizdi. İkimiz de Edebiyat Vakfı'nın mütevellisiyiz. Fakat *Töre* bambaşka. Yakından tanışmamızın sebebi bile *Töre*'dir; *Töre*'nin İstanbul'a taşınmasıdır. Işınsu taşınmak istiyor, ailesi ve yakın çevresi karşı çıkıyordu. Benim fikrime de başvurmak istedi... Ben taşınmasını teşvik ettim. Mustafa Kafalı, Mehmet Eröz, Erol Güngör, Necmettin Hacıeminoğlu; hepsi İstanbul'daydı. Yayıncılığın merkezi de İstanbul'du. Gitti. Gidişinde benim onaylamamın da muhtemelen etkisi vardır. Fakat ne tuhaftır ki yine benim yüzümden birkaç ay geçmeden *Töre* ve Işınsu geri Ankara'ya taşındı. Çünkü evlenecektik. *Töre*'yi birlikte çıkardığımızda gelince, bu tam doğru değil. Hani %95 o, %5 İskender dersenez daha doğru olur. Ben *Töre* temsilciliklerinin kuruluşunda vardım. SEKA'dan kâğıt temininde falan... *Türk Milliyetçiliği Fikir Sistemi* kitabım da bölüm bölüm ilk kez *Töre*'de

yayımlandı. Bunun dışında yüzün üstünde sayıdan yanlış hatırlamıyorsam bir adedinin hazırlanması ve sayfa düzeni bana kalmıştı. Yenilikler getirdim! Satır aralarını değiştirdim falan... Bu sayıyı kolayca bulabilirsiniz, en suratsız, “Beni okuma!” diye bağırın sayıdır. Sorunuza döneyim; Işinsu'nun süreli yayımlarda kalmış, unutulma tehlikesi içinde yazıları var mıdır? Şükür yok. *Ihlamur* dergisini çıkararak dostumuz Hakan Sarı, bir yılı aşkın bir zamandan beri o yazıların peşinde. Gazetelerden, dergilerden tek tek onları buldu, buldurdu, topladı. Yakında yayımlayacak.

Değerli Hocam, Emine Işinsu'nun edebî faaliyetlerine bakınca şüphesiz roman-cılığı öne çıkıyor. Küçük Dünya'dan Bir Aile'ye 47 yılın bakiyesi 18 roman... Bu romanlar arasında bazıları var ki Yunus Emre, Hacı Bayram gibi Türk ulularını, gönül erlerini; Kerkük gibi, Batı Trakya gibi Anadolu sahası dışındaki soydaşlarımızın bulunduğu coğrafyaları merkezine alıyor. Yani Emine Işinsu hem tarihî roman hem de dönem romanı yazarı olarak Türk edebiyatında çok müstesna bir yere sahip. Onun romancı cephesini ve romanlarını yazarken girdiği çalışma temposunu da sizden ayrıca dinlemek isteriz.

Romanın yeri ve zamanı belli olduktan sonra yoğun bir bilgi toplama aşamasına girerdi. Bu, bir cephesiyle yoğun okumaydı tabii... Fakat nereye gitmek, kiminle konuşmak gerekiyorsa oraya gidilir, konuşulması gereken insanlarla konuşulurdu. *Sancı* yazılacaksa Tokat'a, Zile'ye gidilecek, şehidin ailesiyle konuşulacak, Ertuğrul Dursun Önkuzu'nun kabri ziyaret edilecektir. *Çiçekler Büyür* yazılacaksa Ankara'daki Bulgaristan göçmenleriyle yetinilmeyecek, daha yoğun yerleştikleri Eskişehir'e gidilecektir. Bu yoğun bilgi toplama aşamasında yavaş yavaş kahramanlar da belirmeye başlar. İnsanlara ve onların yaşadıklarına nüfuz öyle bir hâl gelir ki şöyle tatlı tuhafıklar yaşanır: *Azap Toprakları*'nda hayalî bir kahraman vardır, Ak Hoca. Roman yayımlandıktan sonra bir Batı Trakyalı Işinsu'ya sorar, “Siz, Ak Hoca'yı nerden tanıyorsunuz?”. Hâlbuki Ak Hoca tamamıyla Işinsu'nun hayalinin ürünüdür. Ne okuduklarında, ne konuştuğlarında Ak Hoca vardır. Meğer Ak Hoca, gizlenen, yaşadığı dönemde gizli kalması gereken gerçek bir kişi imiş! Şair ve yazar dostumuz Yağmur Tunalı'nın bu trans hâlini pek hoş anlatan bir hatırası var. Bir gün bize geldiğinde Işinsu'nun ona bakışından algıladığını söyleyivermiş: “Abla! Roman bitmiş!” Roman bitmiş ve Işinsu fânilerin dünyasına dönmüş o gün.

Sayın hocam, her yazar “yazmak eylemi”ne farklı anlamlar yükler. Rahmetli Emine Işinsu'nun yazarlık serüveni ve yazma anlarını gözden irak tutmadan onun yazı ile, yazmak uğraşı ile, en önemlisi Türkçe ile kurduğu bağı rica etsem bizimle paylaşır mısınız?

Az önce romana hazırlanma aşamasını anlattım. “Yazmak eylemi”, hazırlıktan çok farklı. Temel fark, artık kahramanların doğmuş olmasıdır. Işinsu'nun hayalindeki kahramanlar gerçek hayattakiler kadar canlıdır. Belki onlardan daha canlıdır. Artık ne yapacaklarına onlar karar verir. Bu Işinsu için bir cezbe

hâlidir. Gerçek hayatın akışı içinde o orada değildir. Size bakar, gülümser, iş yapar ama gönlü romanın dünyasındadır. Kahramanlarıyla uğraşmakta, onları sakınmakta, bazen onları bir şeyler yapmaya ikna etmekte veya ikna edememektedir. Mesela *Çiçekler Büyür*'ün İlay'ı, romanın sonunda Bulgarlarla iş birliği yapan sevgilisi Mehmet'i tabancayla vurup öldürür. Bu son satırlar İlay'ın gözündendir. İlay büyük bir gürültü duyar. (Tabancasının sesidir bu...) Tabancasında bir kurşun daha kalmıştır. Roman burada biter. İlay bu bir kurşunla ne yaptı? Acaba namluyu kendine mi çevirdi? Bunu okuyucu bilmez. Fakat Işınsu da bilmez. Onun kahramanları özgür, irade sahibi bireylerdir. Yıllar sonra bir başka romanda İlay'ı İstanbul'a getirmek istedi. Çabaladı. Fakat kendi ifadeyle, İlay gelmek istemedi. Onun yazıyla ve yazmakla ilişkisi, başka insanların oksijenle ilişkisi gibidir. Yazmadan yaşayamayacağını düşünürdü. "Roman ve Yazmak" başlıklı bir konuşmasında en büyük korkusunun artık yazamamak olduğunu söylemiş ve "Çocuklarım, torunlarım artık yazmadığımı, öylece kaldığımı görürlerse ne düşünürler!" demiştir. Hastalığının etkisini göstermeye başladığı bir dönemde bana, "Güzel kelimelerimi bulamıyorum." dedi. Sarsıcı bir andı benim için. Arif Nihat Asya'nın artık denize açılmayan yelkenliyi anlattığı "Yelken" başlıklı şiirinde, "Kıyıda ölmekti korkusu/Uğradı korktuğuna." mısraları vardır. Onun gibi...

İskender hocam, ideolojik dayatmalara kendini hiçbir dönemde kaptırmamış, şurlu davranmaya sürekli özen göstermiş, yazdıklarıyla toplumumuzun millî ve manevi değerlerini her zaman gözetmiş bir kadın yazarımız Emine Işınsu. Onu biraz da bu hassasiyetleri üzerinden yani "şahsiyet" olarak değerlendirebilir misiniz?

Saydıklarımızın eksiği var, fazlası yok. İdeolojilere alet olmadı. Türk milliyetçisi bir aileden geldi ve Türk milliyetçisi olarak yaşadı. Bu yüzdendir ki bir kabile anlayışı ile değerli değersiz bütün yandaşlarını göklere çıkararak çevrelerce boykot edildi. Bu boykotun şuurundaydı. Fakat bir dakika bile tavrını değiştirmeyi düşünmedi. Bugün Arif Nihat Asya hocamız bizi anmış olmalı, o, kabileciler için, "Sanatı eşek yapıp, ideolojiyi onun sırtına bindirmek istiyorlar." derdi. Türkçe, yazı, romandı işi. Asıl işi... Onlar bir şey için değildi. Yaşadığını yazdı ve yazdıklarını yaşattı.

Değerli hocam, Emine Işınsu genç okurlar için ne ifade etmektedir? İstikbalimizin teminatı olan Türk gençleri Emine Işınsu külliyyatından nasıl faydalanmalılar, onlara önerilerinizi çok önemsedğim için özellikle sormak isterim.

Işınsu'nun mirası, bizim kültürümüzün parçasıdır. Türkçenin 20-21. asırda geldiği noktanın şahididir. Roman sanatının, kurmacanın en güzel örnekleridir. Her şeyden önce bu mirası, Türkçeyi, sanatı tatmak için okunmalıdır. Sonra eserlerinin tabii olarak okuyucusuna sunduğu değerleri, sevgiyi, hayat anlayışını yaşamak için okunmalıdır. Benim kendi tecrübemdir. Bir dönemi, bir insan grubunu, bir ülkeyi anlamak için tarih, siyaset, sosyoloji okuyabilirsiniz.

Fakat hissederek anlamak, içinde yaşamış gibi anlamak için o zamanın ve mekânın edebiyatını okumak daha yararlıdır. Türkiye'nin 20. asrın ikinci yarısından 21. asrın başına kadarki hâlini de en iyi izleyeceğimiz kaynaklardan biri Işınsu'dur, o dönemin başka edebî eserleridir.

Sayın hocam, vefatının ikinci yıl dönümünde çok farklı türlerde eserlerden oluşan ve bize yadigâr olarak ardında bıraktığı geniş külliyatıyla, lââyık görüldüğü onlarca ödülle Türk edebiyatının en önemli edibelerinden biri olan merhum hayat arkadaşınız Emine Işınsu'ya dair bu önemli bilgileri ve kanaatlerinizi samimiyetle bizimle paylaştığınız için şahsım, Türk Dili dergisi ve okurlarımız adına size çok teşekkür ederim.

Işınsu'yu anlatma fırsatını bana sunduğunuz için ben teşekkür ederim.